

TIDSSKRIFT-FOR-SYGEPLEJE

1STE AARG
nr 11

NOVEMBER
1901

Indhold: *Aage E. Kjær:* Om Sygeplejerskens Uddannelse, Egenskaber og Pligter.
— Kongressen i Buffalo. — *R. Frøde:* Om de ved nogle Hudsygdomme og ved Syfilis brugelige Indgnidninger og Forbindinger. — Standsinteresser. — Foreningsmeddelelser.
— Annoncer.

Om Sygeplejerskens Uddannelse, Egenskaber og Pligter.

Foredrag holdt i „Dansk Sygeplejerraad“ den 28. Oktober 1901

af

Aage E. Kjær.

Mine Tilhørere!

Naar jeg i Aften med stor Glæde har fulgt Deres højtærede Formands Indbydelse til at tale her i Deres Forening og til Emne har valgt Sygeplejerskens Uddannelse, Egenskaber og Pligter, da skyldes det navnlig den Omstændighed, at jeg, som det maaske vil være Dem bekendt, er den ene af de Læger, der giver Eleverne ved Sygeplejen paa Kommunehospitalet teoretisk Undervisning. Jeg har længe ønsket at faa Lejlighed til overfor en større Kreds af ældre Sygeplejersker at komme til at udtale mig om de Principper, hvorefter en saadan Undervisning efter min Mening bør ledes, ikke mindst fordi det vilde være mig kært at blive belært af Kvinder med større praktisk Erfaring paa dette Omraade.

Undervisningen paa Kommunehospitalet har endnu knapt

240

antaget faste Former, og dette skyldes for en Del den Omstændighed, at vi foreløbig, indtil den projekterede Fællesbygning for Plejerskerne er rejst, maa savne den Forstanderinde, „matron“, der ene formaar at samle de forskellige Elementer og støbe dem i en fælles Form. Saalænge hun endnu ikke er funden og kan komme til at virke, saa længe savner Uddannelsen to meget væsentlige Led, nemlig den fælles Undervisning i praktisk Sygepleje og den Indflydelse, som en fuldt uddannet og i bedste Forstand overlegen Kvinde kan udøve paa de unge, der flokkes om hende.

Nu maa Eleverne ligesom stykke deres Viden sammen paa de forskellige Afdelinger; kun hvad vi to Læger lærer dem, er det fælles Fundament, men af mange Grunde, og særlig paa Grund af den Overbelægning, der findes paa Kommunehospitalet og den deraf følgende knappe Tid, der kan ofres til Undervisning, kan det ikke blive saa bredt og grundmuret, som vi ønsker.

For imidlertid at æske Deres Dom og faa Lejlighed til at høre Deres Mening om de Principper, der foreløbig synes mig at maatte være de ledende i Sygeplejeuddannelsen, vil jeg her gentage for Dem det Indledningsforedrag, jeg forleden holdt for de nye Elever.

„Naar vi i Dag, mine Tilhørere, skal begynde paa den teoretiske Undervisning, om hvilken De sandsynligvis paa Afdelingerne har hørt fortælle et og andet ikke altid lige træffende, saa skylder jeg Dem straks at sige, hvori den bestaar, og hvad Nytte De kan have af den; men først vil jeg dog spørge Dem: Har De i det halve Aar, De nu har gaaet rundt paa Afdelingerne, haft Forstaaelse af, hvad De der har set, har De lært at kende Grunden til, hvorfor De i et Tilfælde skulde handle saadan, i et andet tilsyneladende beslægtet maaske ganske anderledes? Har De lært at kende Tingenes „hvorfor“? Næppe, det har De ikke kunnet og skulde heller ikke kunne. Det første halve Aar, De gaar paa en Afdeling, skal De kun lære at gøre godt rent, at rede en Seng og holde Orden, samle praktiske Erfaringer,

vænne Dem til Hospitalsforholdene; først da er De modne til Undervisning og maa selv føle, at De tiltrænger den.

Hvad De har Behov for at kunne forstaa Arbejdet paa Afdelingerne, er et begrænset Kendskab til det menneskelige Legemes Bygning og til Legemets Livsytringer i sund og i syg Tilstand, endvidere til Sundhedslæren og til Læren om Anti- og Aseptiken.

Den teoretiske Undervisning maa kun opfattes som et Supplement, om end et nødvendigt, til Arbejdet paa Afdelingerne; at det ikke kan blive mere, fremgaar allerede deraf, at det hele Kursus allerhøjest omfatter 20 Timer hvert halve Aar i to Aar, altsaa ialt 80 Timer. Dette stærkt begrænsede Timeantal, 80 af de 2 Aars tilsammen 17,520 Timer viser Dem i hvor høj Grad Arbejdet paa Afdelingerne er det vigtigste, men det indskærper Dem tillige, hvor nødvendigt det er at følge ordentlig med i Timerne og gøre Dem Umage for at faa det tilstrækkelige Udbytte af dem. Deres Undervisning er imidlertid ikke indskrænket til disse faa Timer, thi det tilkommer ogsaa Plejemødrene og Assistenterne at tage sig af Dem i den Henseende.

I Instruks for Plejemødre ved Kommunehospitalet hedder det: „Hun drager Omsorg for Elevernes Oplærelse og Uddannelse til Sygeplejersker Hun maa benytte enhver Anledning til ogsaa selv at give Eleverne baade mundtlig Underretning og praktisk Vejledning ved Sygesengen“ og i Instruksen for Assistenterne hedder det, at de „maa omhyggelig meddele Eleverne Anvisning og Vejledning til Sygeplejens rette Udøvelse“; men hvad nytter Lægers, Plejemødres og Assistenters forenede Anstrængelser, hvis De ikke selv lærer at arbejde med, at bruge Deres Øjne og at spørge Dem for.

Hvad det gælder om, det er at bibringe Dem Forstaaelsen af, hvad De ser og selv foretager; derved opdannes De lidt efter lidt fra en rent mekanisk til en forstaaende, intelligent Medhjælp, og det er alle Parter, Patienterne, Lægerne og De selv i Længden bedst tjente med.

Efter at man paa alle større Hospitaler Verden over enten har oprettet særlige Sygeplejeskoler eller paa anden Maade sørget for Undervisning, virker det forbløffende, naar her hjemme dels Læger, dels ældre Sygeplejersker er uvillig stemte mod den teoretiske Undervisning. Man har ondt ved at forstaa Grunden dertil, thi Frygten for at gøre Dem til halvstuderede Røvere er ganske ubegrundet. De skal jo ikke lære andet og mere, end hvad der kan lette Dem Forstaaelsen af den praktiske Gerning og lære Dem at iagttage Deres Patienter, saa intet væsentligt Symptom undgaar Deres Opmærksomhed. Naar Deres Iagttagelsesevne bliver skærpet, bliver De just den uvurderlige Hjælp for Lægen, De skal være. De ser Patienten hele Døgnet igennem, medens vi kun observerer ham en kortere Tid. Vi maa stole paa Deres Angivelser og til Dels give vore Ordinationer paa Grundlag af dem. For Resten benytter jeg gerne denne Sammenhæng til at advare Dem mod at „føle“ Dem overfor Deres ældre Kolleger, der ikke har gennemgaaet Skolen, og mod at lase Dem med fremmede Ord og latinske Betegnelser, hvor gode danske haves.

Hvad den teoretiske Undervisning gaar ud paa, har jeg alt sagt Dem, og i de følgende Timer vil det komme til at staa klarere og klarere for Dem, men forinden vi gaar over til dette vort egentlige Emne, ønsker jeg at fremkomme med nogle almindelige Betragtninger vedrørende Dem og Deres Gerning.

Naar i vore Dage saa mange unge Kvinder søger ind paa Hospitalerne som Elever, saa haaber jeg, at de i Forvejen har gjort op med sig selv, om de nu ogsaa egentlig har Lyst og Kald til den Gerning, thi ellers faar de ingen Glæde af deres Valg, kommer ikke til at føle den indre Tilfredsstillelse ved Arbejdet, der ene skaber Lykken for dem.

Er de klare paa, hvad det gælder om, at sætte sin egen Bekvemmelighed til Side for at ofre sig for sine Medmennesker. At formindske Summen af Smerte og Sorg for

de lidende er ganske vist det største og smukkeste, man kan gøre her i Livet, men det kræver personlig Opofrelse.

Det forstaar sig jo af sig selv, at De ikke alle kan være Sygeplejersker af Guds Naade og fra Naturens Haand være begavede med alle de Egenskaber, man tillægger en saadan, men i enhver af Dem findes sikkerlig et større eller mindre Pund af disse, som det gælder for hver enkelt af Dem at forvalte paa rette Vis.

De maa først og fremmest have Kærlighed til Næsten; den hjælper Dem over mangen en Vanskelighed, letter Dem mangen en tung Gang og det stundom brydsomme Arbejde. Den skal bevirke, at Deres Pasning af den Syge aldrig faar Karakteren af blot Pligtarbejde, og den skal forhindre Dem i at blive uretfærdige og forfordele den ene Patient til Fordel for den anden. Den bevirker, at De ikke forhærdes ved alt, hvad De ser af Lidelse og Sorg, men altid er til Rede med et venligt Blik og et kærligt Ord. De skal ikke være sentimentale og saa følsomme, at de med Udbruddet „Gud, den Stakkel“ daaner, naar De ser en Tilskadekomnen blive indbragt, men ligesaa lidt skal De udeltagende gaa den Nyindkomne forbi uden at sige noget til ham eller give ham hverken vaadt eller tørt. Den lærer Dem at bære over med Patienternes og deres paarørendes stundom urimelige Spørgsmaal og mere eller mindre dulgte Mistro. Kan det undre Dem saa meget, at en Moder krymper sig ved at give sit Barn en fremmed i Vold, selv om denne bærer Deres Dragt? Vent til De en Gang selv maaske bliver Mødre, saa forstaar De det.

Deres Væsen overfor de Syge maa være roligt, bestemt og dog mildt. Vogt Dem for al unødigt Fortrolighed baade overfor Patienten og overfor de Paarørende, men pas paa altid at være høflig, hjælpsom og deltagende overfor disse.

Men det brave Hjerte er ikke nok. De maa have en stærkt udviklet Sans for Renlighed og Orden. De maa snarere være pertentlige end det modsatte. Enhver Forebyggen af Sygdom og Smitte grundes paa Renlighed i

videste Forstand; derfor den enorme Betydning af, at den er gennemført paa et Hospital med dets store Befolkning og dermed følgende større Fare for Smitte.

Renligheden maa være gennemført alle Steder; det nytter Dem derfor ikke at blive forarget paa Deres Overordnede, naar denne en Gang imellem stryger med Fingeren hen over Hylden for at se efter muligt Støv, eller Tid efter anden ransager de Rum, De sjældnest kommer i, for at se, om alt er paa Plads og i behørig Orden. For det Menneske, der ikke har Ordenssans, er det svært at opdrage sig selv paa dette Punkt, men det er en absolut Nødvendighed for en Plejerske. Til Orden hører ogsaa at være ordentlig, sparsommelig med det Materiel, der er Dem betroet. Deres Instruks paabyder Dem ligefrem „med Omhyggelighed at behandle Hospitalets Inventarium og at paase, at intet bortkommer, medens det er betroet til deres Varetagt“. Naar De hører, at der her paa Hospitalet daglig vadskes 6000 Stykker, saa kan De maaske lære Dem selv til at udvise al fornøden, ikke mod Renligheden stridende, Sparsommelighed med Lagener, Haandklæder og deslige. Fordi en Ting ikke er ens egen, skal man dog behandle den med Varsomhed og ikke tilsidesætte alle Hensyn. De aner ikke, hvad der gaar til Spilde paa en Anstalt som denne ved Uorden og Uforsigtighed fra Personalets Side.

Sanddrøhed og Punktlighed hører ogsaa til de Hovedegenskaber, der maa karakterisere den gode Plejerske. Har Lægen grebet en Sygeplejerske i en Usandhed, saa er Tilliden borte og kan vanskelig genvindes. Derfor lyd mit Raad, stik aldrig noget under Stol og forsøg ikke at dække den Dumhed, De har gjort, med Udflugter og Smaaløgne. Det er baade smukkere og klogere straks at bekende sin Fejl. Lægen maa kunne stole paa, at hans Ordinationer bliver udforte til Punkt og Prikke og til den Tid, han har sagt. Patientens Liv og Helbred kan være afhængig heraf. Den ængstelige og utaalmodige Patient bliver urolig, hvis det gaar over Tiden med Maaltiderne og Medicingivningen,

og hans Tiltro svækkes stærkt, naar han mærker, at Plejersken forsøger at narre Lægen og er upræcis overfor ham.

Deres Punktlighed skal ogsaa lægge sig for Dagen i den Maade, paa hvilken De aflægger Referat, afgiver Rapport over, hvad der er passeret med Patienten. Her kan De ikke nøjes med omtrentlige Angivelser eller Vendinger som „jeg tror“, „jeg synes“ o. s. v. Deres Angivelser maa være klare og præcise, men dertil kræves, som jeg før har omtalt, en nøjagtig og omhyggelig Observation. Deres Instruks siger herom, at De maa bestræbe Dem for at opfatte Patienternes „Tilstand nøjagtig og ved alle givne Lejligheder skaffe Dem Øvelse i med Paalidelighed og Sikkerhed at give Beretning derom“.

Skulde De i det hele taget trænge til en moralsk Afstiver, maa De altid huske paa, at De for mange af de Mennesker, De kommer i Berøring med, kan komme til at virke som et Væsen fra en bedre og højere Verden, og derfor skal De for Deres Udviklings Skyld drage Nytte af Følelsen af at skulle være det gode Eksempel. Hæderlige og uplettede skal De være i al Deres Vandel, rede til at staa til Ansvar for Deres Ord og Deres Gerninger.

De maa overfor Omverdenen bevare ubrødelig Tavshed om, hvad De i Deres Gerning faar at vide angaaende Patienternes Sygdom. Vi Læger sætter jo en Ære i det, vi kalder vor Tavshedspligt; og jeg synes, det er en stor Mangel ved den Instruks, der gælder for Sygeplejerskerne saavel som ved Volontærinstruksen, at dette Forhold ikke indskærpes; thi Brud paa denne Pligt kan volde ubodelig Skade. Jeg erindrer saaledes fra min Volontærtid et Eksempel herpaa, som jeg skal fortælle Dem. En bekendt ung Skuespillerinde blev indlagt paa Afdelingen, lidende af Kræft. Hun befandt sig i en lykkelig Uvidenhed om sin Sygdoms Alvorlighed, indtil hun i et Dagblad læste, hvorledes det var fat med hende, og nu var hendes Modstandskraft brudt. En medicinsk Student, der gjorde Volontærtjeneste paa Af-

delingen, havde desværre været Bladets emsige og tankeløse Reporter.

Der er ét Ord, der i vore Dage skurrer stærkt i de unges Øre, og det er Ordet Disciplin; det er imidlertid absolut nødvendigt at indskærpe Dem Betydningen heraf, thi hver for sig er De ikke blot selvstændige Individuer, men De er ogsaa Medlemmer af en Stand, af et Korps, af hvem der skal og maa krævet Underkastelse under det store Formaal: den bedst mulige Pasning af de Syge, og den kan ikke finde Sted, hvis ikke alle underordner sig den Ansvarhavende, og hver bidrager sit Bedste til, at hans Bestemmelser udføres.

Paa Grund af Brist i Tankegang og Mangel paa Forstaaelse føler maaske en og anden af Dem Disciplin som noget ydmygende; men er det da aldrig gaaet op for Dem, at Disciplin er noget ganske upersonligt, at den er ens for alle. Vi maa alle lystre, lige fra den laveste til den højeste, og det Formaal, vi har sat os, er det sandelig ingen Skam at underordne sig. For at øve Disciplin og for at have Disciplin, for at byde og for at lyde kræves der af de fleste af os, det nægter jeg ikke, en vis Grad af Selvbeherskelse og en Evne til at se bort fra Personen og blot have Øje for Sagen; vi maa i vor Gerning dokumentere, at vi har vundet den store Sejr, Sejren over os selv, vi maa være og vi maa optræde som dannede Mennesker, vi maa indbyrdes iagttage en vis Form, vi maa vise hinanden gensidig Høflighed. Paa dette Punkt er det de Overordnede, de Ældre, hvem det forresten ogsaa skulde falde lettest, der maa give Tønden an; de skal huske paa det gamle Ord, at som man raaber i Skoven, faar man Svar; men selv om den Overordnede forløber sig, er det ingen Grund for den Underordnede til at gøre ligesaa, det kan forklare, men ikke undskylde Insubordination.

I Følge Deres Instruks' § 6 er Plejemoderen Deres nærmeste Foresatte, og til hende har De at henvende Dem i alle Anliggender, der vedrører enten Deres Tjeneste eller det

Jeg sagde før, at Kærlighed til Deres Medmennesker vilde lette Dem Deres Arbejde; tro De mig, dette vil ogsaa blive Dem lettere, naar De lærer at underkaste Dem Forholdene, lærer at være disciplinære. Derfor siger jeg Dem, det er i Deres egen velforstaaede Interesse, naar De lærer at lyde; det er en af Betingelserne for, at De en Gang kan komme til at svinge den Marskalsstav, De bærer i Tornystret. Det bliver til Gavn for Dem selv og til Hæder for den Institution, De har den Ære at tjene.“

Saaledes, mine Tilhørere, faldt omtrent mine Ord forleden Aften til de nye Hospitalselever. Grunden til, at jeg har fundet det passende at gentage dette Foredrag i denne Forsamling er, som jeg begyndte med at sige Dem, den, at jeg ønskede at høre Deres Mening om Sagen og mulig høste Belæring, men desuden kunde jeg paa denne Vis faa Lejlighed til at rette en Appel til Dem, de ældre og udlærte, om paa enhver Maade, der staar i Deres Magt, at tage Dem af Deres unge Kolleger fra første Færd af og at lette dem Undervisningen, lede deres Fjed i det rette Spor, saaledes, at de en Gang i Tiden, naar de ved Deres Vejledning er fuldkommengjorte, kan befindes at være værdige til at optages som Medlemmer af „Dansk Sygeplejerraad“, der jo har sat sig det gode Formaal at dygtiggøre de danske Sygeplejersker og hæve deres Niveau, og som af den Grund lader det være sig magtpaaliggende at lære sine Medlemmer at bøje sig for det fælles Formaal og at sætte de personlige Interesser til Side for de almennyttige, alt til Gavn og Hæder for Deres gode Stand.
